

30. เอื้องมณี

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium aloifolium* (Blume) Rchb.f.

ชื่อพ้อง: – *Aporum serra* Lindl.

– *Dendrobium serra* (Lindl.) Lindl.

– *Macrostomium aloifolium* Blume

ชื่ออื่น: เอื้องช้าง

ภาพที่ 41 เอื้องมณี

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางช้าง รากฝอย ต้นไม่มีลำลูกกล้วย ต้นแบน ยาวได้ถึง 45 ซม. ใบ เรียงสลับอยู่ชิดกัน รูปคล้ายใบมีด ปลายใบแหลม กว้าง 0.7 ซม. ยาว 2.5 ซม. ใบบริเวณกลางต้นจะใหญ่ที่สุด บางต้นใบจะมีสีออกแดง **ช่อดอก** ออกบริเวณปลายยอดหรือซอกใบ หรือตรงข้อที่ใบร่วงหล่นแล้ว **ดอก** มักบานทีละดอก สีขาวครีม กว้างและยาว 0.4 ซม. **กลีบเลี้ยงบนและกลีบเลี้ยงคู่ข้าง** กว้าง 0.1 ซม. ยาว 0.2 ซม. **กลีบดอก** กว้างน้อยกว่ากลีบเลี้ยงแต่ความยาวใกล้เคียงกัน ทั้งกลีบดอกและกลีบเลี้ยง จะม้วนตัวไปทางด้านหลัง **กลีบปากบาง** ยื่นไปข้างหน้า ยาว 0.3 ซม. หูกลีบปากตั้งขึ้นปลายโค้งเข้า ปลายกลีบปากเว้าบวม เส้นเกสรยื่นตัวออกมาประมาณ 0.1 ซม. ฝักครอบอับเรณูสีขาวครีม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบได้ทั่วไปในป่าดิบชื้น

31. เอื้องสายหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium anosmum* Lindl.

ชื่อพ้อง: – *Callista anosma* (Lindl.) Kuntze

– *Callista scortechinii* (Hook.f.) Kuntze

– *Dendrobium leucorhodum* Schltr.

– *Dendrobium scortechinii* Hook.f.

ชื่ออื่น: เอื้องสาย

ภาพที่ 42 เอื้องสายหลวง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัยเจริญทางข้าง รากกิ่งรากอากาศ กอโปร่ง ลำลูกกล้วยยาวถึง 120 ซม. ห้อยลงเป็นสายยาว ใบ รูปรีแกมขอบขนาน ปลายใบแหลม **ช่อดอก** ออกที่ข้อทุกข้อ ค่อนข้างไปทางปลายของลำลูกกล้วย แต่ละช่อมี 1–2 ดอก ดอกสีม่วงอ่อนถึงม่วงเข้ม ดอกมีกลิ่นหอม เส้นผ่านศูนย์กลางดอก 4–10 ซม. **กลีบเลี้ยง** รูปหอกแกมรูปรี กว้าง 1.3 ซม. ยาว 3.1 ซม. **กลีบดอก** รูปหอก สีเข้มกว่ากลีบเลี้ยง กว้าง 2 ซม. ยาว 3.4–6 ซม. ขอบกลีบหยักเป็นริ้วละเอียด **กลีบปาก** รูปกลมปลายแหลม ขอบกลีบไม่มีหู ขอบกลีบม้วนเข้าหากันจนมองดูคล้ายหลอด (สายพันธุ์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือขอบแผ่อกไม่ม้วนเข้าหากัน) ตรงกลางแต้มด้วยสีม่วงเข้มทั้งสองด้าน ฐานเป็นแถบสีม่วง ปลายกลีบยื่นแหลมออกมาอาจมากหรือน้อย ผิวกลีบด้านในมีขนสีม่วงอ่อนปกคลุม ด้านนอกมีขนเฉพาะบริเวณขอบกลีบ ฝาครอบกลุ่มอับเรณูสีม่วงเข้ม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบเขา ป่าผลัดใบ และป่าดิบชื้น ระดับต่ำ ๆ ช่วงเวลาที่ออกดอก มักจะผลัดใบ

32. เอื้องสาย

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium aphyllum* (Roxb.) C.E.C.Fisch.

ชื่อพ้อง: – *Cymbidium aphyllum* (Roxb.) Sw.

– *Dendrobium gamblei* King & Pantl.

– *Dendrobium macrostachyum* Lindl.

– *Dendrobium stuartii* F.M.Bailey

– *Limodorum aphyllum* Roxb.

ชื่ออื่น: มอกคำเครือ เอื้องย้อยไม้ เอื้องไข่นา เอื้องวงช้าง เอื้องล่องแล่ง

ภาพที่ 43 เอื้องสาย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางช้าง รากกิ่งอากาศ ลำลูกกล้วยทรงกระบอกสีน้ำตาลอมม่วงห้อยลงเป็นสายยาว ยาวได้ถึง 1 ม. ใบ เรียงสลับระนาบเดียวกัน รูปไข่แกมรูปรี กว้าง 2–2.5 ซม. ยาว 5–7 ซม. แผ่นใบบางและหลุดร่วงไปก่อนที่จะออกดอก **ช่อดอก** ออกที่ข้อครึ่งละ 1–2 ช่อหรือหลายช่อ ก้านช่อดอกสั้นมาก แต่ละช่อมี 1–3 ดอก กลิ่นหอมอ่อน ๆ **ดอก** กว้างประมาณ 6.7 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีม่วงอ่อนอมชมพู **กลีบเลี้ยงบน** รูปใบหอก ชี้ขึ้น กว้าง 0.8 ซม. ยาว 3.5 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ขนาดใกล้เคียงกัน **กลีบดอก** รูปรีแกมขอบขนาน กว้าง 1.4 ซม. ยาว 3.4 ซม. **กลีบปาก** รูปไข่กลับ สีเหลืองอ่อน กว้าง 3.6 ซม. ยาว 3.7 ซม. กลีบห่อตัวคล้ายกรวย โคนกลีบพาดด้วยเส้นสีม่วง ตรงกลางมีสันสีขาว 3 สัน ขอบกลีบหยักมนถี่ ภายในกลีบมีขนละเอียด เส้นประสาทสีขาว ยาวประมาณ 0.6 ซม.

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้น และป่าดิบแล้ง ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด

33. กล้วยไม้ก้างปลา

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium bilobulatum* Seidenf.

ชื่อพ้อง: – *Aporum bilobulatum* (Seidenf.) M.A.Clem.

ชื่ออื่น: –

(ที่มา: www.bloggang.com-มิ.ย. 2556)

ภาพที่ 44 กล้วยไม้ก้างปลา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก เจริญทางด้านข้าง ไม่มีลำลูกกล้วย ต้นพอมเล็ก มีโคนกาบใบหุ้มตลอด สูง 20–25 ซม. มักจะแยกแขนง ส่วนกว้างรวมใบทั้ง 2 ข้าง 1.5–2 ซม. ขึ้นเป็นกอ ทอดเอนหรือห้อยลง ใบ รูปใบมีด ลักษณะหนา แข็ง อวบน้ำ กว้าง 0.7–1 ซม. ยาว 1.5–2 ซม. ปลายใบแหลมหรือแหลมมน เรียงตัวทแยงชิดกันใบต่อใบ สลับซ้ายขวา สีเขียวเข้ม หรือเขียวอมน้ำตาล ดอก เกิดที่ยอดและตามข้อของต้น แห่งละ 2–4 ดอก กว้าง 0.6 ซม. ยาว 1 ซม. มีสีขาวอมม่วง และมีแถบสีม่วงแคบๆพาดตามยาว กลีบปาก รูปแถบ ปลายกลีบเว้า มีหูปากตั้งชัน ก้านดอกพอมบาง ยาวประมาณ 6–7 มิลลิเมตร เส้าเกสรสั้น แต่โคนยืดยาว และเชื่อมกับโคนกลีบเลี้ยงคู่ข้างจนเป็นคางดอก มีฝากรอบสีขาว กลุ่มเรณูมี 4 กลุ่ม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบทั่วไปตามป่าดิบชื้น และป่าดิบแล้ง

34. เอื้องคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium chrysotoxum* Lindl.

ชื่อพ้อง: – *Callista chrysotoxa* (Lindl.) Kuntze

– *Callista suavissima* (Rchb.f.) Kuntze

– *Dendrobium suavissimum* Rchb.f.

ชื่ออื่น: เอื้องคำตา

ภาพที่ 45 เอื้องคำ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปกระสวย เส้นผ่านศูนย์กลาง 2–3 ซม. ยาว 15–40 ซม. กลางลำอ้วนกว่าโคนและปลาย มีร่องตามยาว ขึ้นชิดกันเป็นกอ ใบ รูปขอบขนานถึงรูปหอก กว้าง 2.5–4 ซม. ยาว 8–12 ซม. ปลายเว้า โคนใบเป็นกาบ ใบค่อนข้างหนา เป็นมัน มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงที่ข้อต่อ **ช่อดอก** ออกที่ข้อส่วนปลายลำ มี 1–2 ช่อ ดอกเรียงตัวเวียนรอบแกนช่อ **ดอก** ขนาด 2.5–3 ซม. มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ **กลีบเลี้ยง** รูปขอบขนาน **กลีบดอก** รูปรีกว้างแกมรูปไข่กลับ ทั้งห้ากลีบสีเหลือง ปลายมน **กลีบปาก** รูปทรงเกือบกลม สีเหลือง โคนกลีบมีสีเหลืองอมน้ำตาลเป็นวง แผ่นกลีบด้านบนเป็นขนละเอียด ขอบกลีบหยักชายครุย เส้นเกสรสั้น

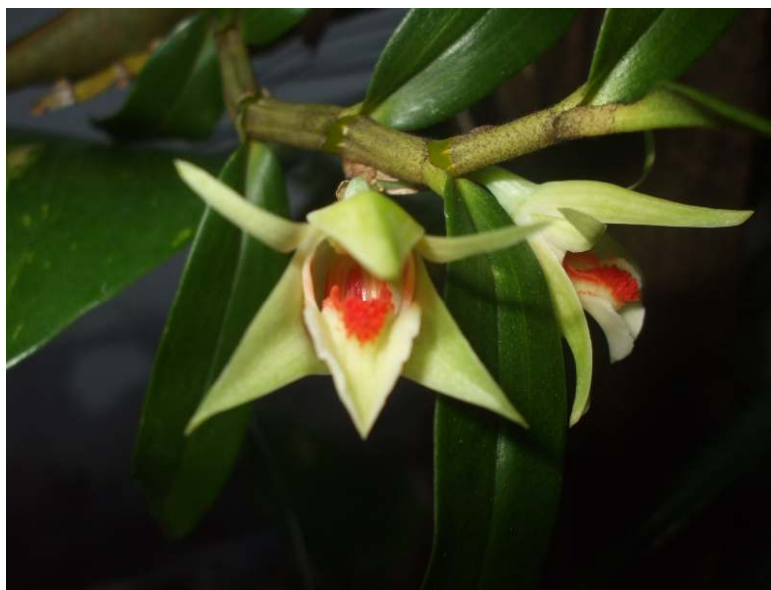
ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าทุกประเภท ตามที่โล่งแจ้ง และพบปลูกเลี้ยงอย่างแพร่หลาย

35. เอื้องปากนกแก้ว

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium cruentum* Rchb.f.

ชื่อพ้อง: - *Dendrobium cruentum* (Rchb.f.) Kuntze

ชื่ออื่น:

ภาพที่ 46 เอื้องปากนกแก้ว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปกระบอก บวมพองออกเล็กน้อยตรงกลางลำ เป็นร่องตามยาว เส้นผ่าศูนย์กลางลำ 5-9 ม.ม. ยาว 15-40 ซม. ใบ หนา คล้ายหนัง รูปรีแกมรูปขอบขนาน เรียงสลับ กว้าง 1.5 ซม. ยาว 4-6 ซม. ปลายใบสอบแหลม หรือหยักมน ไม่เท่ากัน ใต้ใบและกาบใบมีขนสีดำปกคลุม **ช่อดอก** ออกที่ข้อส่วนปลายของลำลูกกล้วย ช่อดอกสั้น มี 1-2 ดอก มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-3 ซม. **กลีบเลี้ยงและกลีบดอก** หนา รูปหอก ปลายแหลม มีสีเขียวอ่อน **กลีบปาก** รูปหอก ขอบกลีบบิดเป็นคลื่น กลางกลีบไปจนถึงโคนกลีบมีเนื้อเยื่อขรุขระสีแดงอมแสดปกคลุม ดอกมีกลิ่นหอมอ่อนๆ บานทนเป็นเวลาหลายวัน

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบตามต้นไม้นขนาดเล็กในพื้นที่ป่าเปิดโล่ง ในป่าดิบชื้นถึงดิบเขา

36. เอื้องมะลิ

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium crumenatum* Sw.

ชื่อพ้อง: – *Aporum crumenatum* (Sw.) Brieger

– *Aporum kwashotense* (Hayata) Rauschert

– *Callista crumenata* (Sw.) Kuntze

ชื่ออื่น: นกกระยาง บวบกกลางหวา แส้พระอินทร์ หวายตะมอย

ภาพที่ 47 เอื้องมะลิ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง กอแน่น รากฝอยเป็นกระจุก โคนต้นเป็นลำลูกกล้วย ผอมและเรียวยาว มี 2-5 ปล้อง แตกแขนง ใบเกิดที่ลำลูกกล้วยอ่อน ใบ รูปรี เรียงสลับ แผ่นใบเรียบ หนา ปลายใบมนเว้าปุ่ม โคนใบเป็นกาบหุ้มต้น กว้าง 2.2 ซม. ยาว 6.2 ซม. ดอกมีกลิ่นหอมแรงคล้ายดอกมะลิ บานพร้อมกันทั้งกอ แต่ดอกจะบานเพียงวันเดียว ดอก สีขาว ออกบริเวณปลายต้นที่ทิ้งใบ กว้าง 4 ซม. ยาว 3.2 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** รูปใบหอก พับกลับไปทางด้านหลัง กว้าง 0.6 ซม. ยาว 2 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ฐานกว้าง 0.9 ซม. ยาว 2 ซม. **กลีบดอก** บาง รูปรี ปลายแหลม กว้าง 0.9 ซม. ยาว 2 ซม. **กลีบปาก** สีขาว หูกลีบปากฐานกว้าง ชี้ตั้งขึ้น ปลายทั้งสองโค้งเข้ากลางกลีบปากมีสันสีเหลือง 5 สัน ปลายกลีบปากรูปครึ่งวงกลม ขอบบาง หยักเป็นริ้ว และห่อตัวขึ้นเส้าเกสรและฝากรอบกลุ่มอับเรณูสีขาว

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบ ตามที่ร่มแสงแดดรำไร ตั้งแต่ระดับน้ำทะเลจนถึงระดับความสูงประมาณ 800 เมตร

37. เอื้องเงินหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium formosum* Roxb. ex Lindl.

ชื่อพ้อง: - *Callista formosum* (Roxb. ex Lindl.) Kuntze

- *Dendrobium formosum* Roxb.

ชื่ออื่น: โกมาชุม

ภาพที่ 48 เอื้องเงินหลวง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยเป็นแท่งกลม ยาว 20-40 ซม. ผิวลำมีขนสั้น สีดำ ใบ รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 2.5-3 ซม. ยาว 7-10 ซม. ดอก สีขาว ออกเป็นช่อสั้นใกล้ปลายยอด แต่ละช่อมี 1-7 ดอก มีกลิ่นหอมอ่อนๆ บานไม่พร้อมกัน ดอกบานกว้าง 5-6 ซม. กลีบเลี้ยง รูปหอกแกมรูปรี ปลายกลีบแหลมเป็นติ่ง กลีบดอก รูปไข่กลับ ปลายกลีบมน มีติ่งแหลม กลีบปาก สีขาว มีแถบสีเหลืองพาดจากโคนกลีบจนถึงกึ่งกลางกลีบ หูกลีบปากฐานกว้าง ชีตั้งขึ้น ปลายทั้งสองโค้งเข้าขอบกลีบเรียบแต่บิดเป็นคลื่น

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบตามป่าดิบ ป่าดิบเขา ที่มีความชื้นสูง

38. หวายตะมอยน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium hendersonii* A.D.Hawkes & A.H.Hellerชื่อพ้อง: – *Aporum hendersonii* (A.D.Hawkes & A.H.Heller) Rauschert– *Ceraia ridleyana* M.A.Clem.– *Dendrobium rudolphii* A.D.Hawkes & A.H.Heller

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 49 หวายตะมอยน้อย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง ต้นตั้งขึ้นหรือห้อยลง ลำลูกกล้วยทรงกระสวย สีม่วง มี 2 ปล้อง ต้นเหนือลำลูกกล้วยค่อนข้างแบน ยาวได้ถึง 1 ม. ใบ เรียงสลับ รูปรี ปลายมน กว้าง 1.5–2.5 ซม. ยาว 5–8 ซม. สีม่วง ดอก ออกที่ข้อบริเวณปลายยอดของต้นที่แก่เต็มที่และทิ้งใบจนเหลือเพียง 3–5 ใบ ดอกบานกลิ่นหอม สีชมพูอ่อนหรือเหลืองอ่อน กว้าง 3 ซม. กลีบเลี้ยง ด้านนอกมีแถบสีม่วงอมแดงพาด กลีบเลี้ยงบน รูปใบหอก ปลายมน ฐานกว้าง 0.5 ซม. ยาว 0.8 ซม. กลีบเลี้ยงคู่ข้าง ฐานกว้าง 0.4 ซม. ยาว 1.1 ซม. กลีบปาก ยาว 1.5 ซม. หูกลีบปากฐานกว้าง ปลายมน โค้งเข้า มีแถบสีม่วงแดงพาด ระหว่างหูกลีบมีสัน 3 สัน โคนสันสีม่วงอ่อน ปลายสันสีเหลือง ฐานคล้ายกลุ่มเนื้อเยื่อ 3 กลุ่ม จรดโคนปลายกลีบปาก ปลายกลีบปากรูปเกือบกลม สีขาว พับลง กว้างและยาว 0.7 ซม. ขอบหยักเป็นริ้ว ปลายเว้าบุ๋ม คางยาว 1.3 ซม. เส้าเกสรสีขาว

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบได้ทั่วไปในป่าดิบชื้น ในทุกระดับชั้นความสูง

39. เอื้องดอกมะเขือ

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium hercoglossum* Rchb.f.

ชื่อพ้อง: – *Callista annamensis* Kraenzl.

– *Callista hercoglossa* (Rchb.f.) Kuntze

– *Callista vexans* (Dammer) Kraenzl.

– *Dendrobium poilanei* Guillaumin

– *Dendrobium vexans* Dammer

– *Dendrobium wangii* C.L.Tso

– *Goldschmidtia gracilis* Dammer

ชื่ออื่น: –

ที่มา: www.orchidfoto.com-มิ.ย.56

ภาพที่ 50 เอื้องดอกมะเขือ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญด้านข้าง ต้นเป็นลำกลม โคนสอบยาว เรียวคล้าย ก้าน ตรงกลางป่องออก ปลายเรียว ยาว 25–70 ซม. ทอดเอนหลายทิศทาง ใบ รูปแถบแกมรูปใบ หอก ปลายแหลม กว้าง 1.2–1.5 ซม. ยาว 6–8 ซม. แผ่นใบบางและเหนียว **ช่อดอก** เกิดเป็นช่อสั้นๆ ตามข้อ มี 3–6 ดอก **ดอก** มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 ซม. **กลีบเลี้ยงและกลีบดอก** รูปใบหอกแกมรูปไข่ ปลายกลีบแหลม ขอบกลีบเป็นคลื่นหรือบิดพลิ้ว ทั้งห้ากลีบสีขาวอมม่วง ปลายกลีบสีม่วงจาง ๆ **กลีบปาก** รูปรูปไข่กลับ โคนกลีบโค้งเข้าหากันเป็นอุ้งตีน ๆ ภายในอุ้งเป็นขน โคนกลีบ สีขาวอมม่วงจาง ๆ ปลายกลีบแหลมเป็นติ่งมีสีม่วง เส้นเกสรสีขาว ฝักรอบกลุ่มเรณูสีม่วงเข้ม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบ ตามริมลำธารที่มีแสงแดดส่องถึง

40. เอื้องก้างปลา

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium indivisum* (Blume) Miq.ชื่อพ้อง: – *Aporum indivisum* Blume– *Callista indivisa* (Blume) Kuntze

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 51 เอื้องก้างปลา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง กอเป็นกระจุก ต้นแบนและโค้งห้อยลง ยาว 30–50 ซม. โคนต้นทิ้งใบ ใบ เรียงสลับ ระบายเดี่ยว รูปคล้ายใบมีด ส่วนกว้างรวมใบทั้งสองข้าง 2.4 ซม. ใบกว้าง 0.6 ซม. ความยาววัดจากขอบด้านนอกของใบ 3.5–4 ซม. **ช่อดอก** ออกที่ข้อตรงข้ามใบ มีกาบแห้งหุ้ม ดอกในช่อบานครั้งละ 1–2 ดอก **ดอก** สีเหลืองอมเขียว กว้าง 0.6 ซม. ยาว 0.45 ซม. หลังกลีบเลี้ยงมีสีม่วงแดงแต้ม **กลีบเลี้ยงบนรูปรี** กว้าง 0.15 ซม. ยาว 0.25 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** กางออกข้าง กว้างและยาว 0.25 ซม. **กลีบดอก** รูปรีแกมขอบขนาน กว้างประมาณ 0.1 ซม. ยาว 0.2 ซม. **กลีบปาก** ชี้ขึ้น ส่วนโคนกว้าง 0.1 ซม. ส่วนปลายกลีบปากพับลง กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.35 ซม. บริเวณกลางกลีบปากมีรยางค์ยื่นตัวชี้ขึ้น หูกลีบปากมีแถบสีม่วงแดงพาดข้างละ 2 แถบ เส้าเกสรสั้น ฝากรอบกลุ่มอัปเรณูเว้าบุ๋มลงเป็นหลุมตื้น ๆ ภายในหลุมสีม่วงแดงจาง ๆ

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้นในหลายระดับชั้นความสูง ตามที่มีแสงรำไรถึงแสงแดดจัด

41. เอื้องตะขาบใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium leonis* (Lindl.) Rchb.f.

ชื่อพ้อง: – *Aporum leonis* Lindl.

– *Callista leonis* (Lindl.) Kuntze

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 52 เอื้องตะขาบใหญ่

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้ายไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง รากฝอย ต้นเล็กและแบนคดไปมา ยาวได้ถึง 25 ซม. ใบ คล้ายรูปใบมีด เรียงสลับหุ้มตลอดต้น สีเขียวเข้ม แผ่นใบอวบน้ำ หนา 0.2 ซม. ฐานกว้าง 0.8 ซม. ยาว 1 ซม. **ดอก** ออกที่ปลายยอด ครั้งละ 1–2 ดอก กลิ่นหอมมาก ก้านดอกสั้นมีกาบหุ้ม ดอกกว้าง 1.3 ซม. ยาว 1.8 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** รูปไข่ กว้าง 0.5 ซม. ยาว 0.8 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ขนาดใกล้เคียงกับกลีบเลี้ยงบน ทั้งกลีบดอกและกลีบเลี้ยงด้านในสีเขียวครีม ด้านนอกสีม่วง **กลีบดอก** บาง รูปไข่ กว้าง 0.4 ซม. ยาว 0.6 ซม. สีเขียวครีม **กลีบปาก** ยื่นยาว โค้ง ด้านนอกสีม่วง ด้านในสีเหลือง หูกลีบปากมีสีม่วงเป็นแถบแต้ม กลางกลีบปากมีแต้มรูปกลมสีม่วง ปลายกลีบปากมีกลุ่มเนื้อเยื่อสีเขียวครีมอยู่ทั้งสองข้าง เส้าเกสรไม่ยื่น ฝากรอบกลุ่มอับเรณูสีเหลือง

ถิ่นที่อยู่: กล้ายไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบระดับต่ำ

42. เอื้องผึ้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium lindleyi* Steud.

ชื่อพ้อง: – *Callista aggregata* Kuntze

– *Epidendrum aggregatum* Roxb. ex Steud.

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 53 เอื้องผึ้ง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: ลำลูกกล้วยรูปรี อ้วนสั้น กว้าง 1.5–2.5 ซม. ยาว 5–12 ซม. มีสันและร่องตามความยาว ขึ้นชิดเป็นกอ ปลายลำใบเดี่ยว ใบ รูปรี รูปรีแกมรูปขอบขนาน หรือเกือบกลม กว้าง 2–3 ซม. ยาว 6–12 ซม. ปลายใบเว้า แผ่นใบหนาและแข็ง ใบมีอายุหลายฤดู **ช่อดอก** มี 1–2 ช่อ ห้อยลง ก้านช่อดอกสั้นกว่าแกนช่อดอก **ดอก** บานใหม่สีเหลืองอมเขียว เปลี่ยนเป็นสีเหลืองเข้ม ดอกบานขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2–2.5 ซม. **กลีบเลี้ยง** รูปรีแกมรูปไข่ **กลีบดอก** รูปทรงเกือบกลม ปลายกลีบมน **กลีบปาก** รูปทรงเกือบกลม ใหญ่กว่ากลีบอื่น โคนกลีบสีเหลืองส้ม เส้าเกสรอ้วนสั้น ฝากรอบกลุ่มเรณูรูปกลม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย ในป่าดิบชื้น และป่าดิบเขา ตามที่โล่งแจ้ง ในหลายระดับความสูง

43. เอื้องดอกมะเขือใต้

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium linguella* Rchb.f.

ชื่อพ้อง: –

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 54 เอื้องดอกมะเขือใต้

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง รากกิ่งรากอากาศ ต้นพอม สีเขียวหรือม่วงน้ำตาล ห้อยลง ยาวได้ถึง 2 ม. ใบ เรียงสลับ รูปใบหอก กว้าง 1.8 ซม. ยาว 8.3 ซม. แผ่นใบบางเรียบ **ช่อดอก** เกิดที่ข้อค่อนไปทางปลายของต้นที่ทิ้งใบจนหมด ช่อดอกมี 1–2 ช่อ ดอกในช่อรวมกันเป็นกระจุก มีตั้งแต่ 1–6 ดอก **ดอก** มีกลิ่นหอม สีของดอกมีตั้งแต่ขาวถึงชมพูอมม่วงอ่อน **กลีบเลี้ยงบน** รูปไข่ปลายแหลม กว้าง 0.6 ซม. ยาว 1.1 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ไม่สมมาตร โคนกว้าง **กลีบดอก** รูปไข่กลับ กว้าง 0.4 ซม. ยาว 1 ซม. **กลีบปาก** สีขาว บางใส กลีบปากช่วงโคนคอดเข้า บาง ขอบเรียบ กว้าง 0.3 ซม. ยาว 2.5 ซม. กลีบปากช่วงปลายกลม ขอบโค้งขึ้น มีขนนุ่มสีขาวขึ้นประปราย กลางกลีบมีตุ่มเนื้อเยื่อสีใสผิวเรียบ นูน ด้านที่ติดกับกลีบปากช่วงโคนยื่นตัวเป็นรยางค์แหลม มีขนนุ่มสีขาวขึ้นล้อมรอบแน่น ฝาครอบกลุ่มอับเรณูสีม่วงเข้ม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบทั่วไป ที่ระดับน้ำทะเลจนถึงประมาณ 1,000 เมตร

44. เอื้องก้างปลาเล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium mannii* Ridl.

ชื่อพ้อง: – *Aporum mannii* (Ridl.) Rauschert

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 55 เอื้องก้างปลาเล็ก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง กอเป็นกระจุก ต้นยาว 15 ซม. ใบเรียงสลับ รูปคล้ายใบมีด กว้าง 0.8 ซม. ยาว 2–2.5 ซม. แผ่นใบอวบน้ำ หนา ปลายใบแหลม ดอก ออกที่ปลายยอดของต้นที่ยังมีใบ หรือข้อของต้นที่ทิ้งใบแล้ว แต่ละซ่อมี 1–3 ดอก ก้านดอกย่อยสีเขียวอมเหลือง มีแถบสีม่วงแต้ม ดอกสีเขียวอ่อนแกมเหลือง ด้านนอกกลีบเลี้ยงมีแถบสีม่วงพาด ดอกบานกลิ่นหอม กว้าง 1.5 ซม. ยาว 2.1 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** รูปใบหอก กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.8 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ฐานกว้าง 0.5 ซม. ยาว 0.6 ซม. **กลีบดอก** บาง รูปขอบขนาน กว้าง 0.2 ซม. ยาว 0.7 ซม. คางโค้งใบข้างหน้า ยาว 1.5 ซม. **กลีบปาก** รูปพัด ปลายโค้งลง กว้าง 0.9 ซม. ไม่มีหูกลิบ ตรงกลางหยักเว้า มีตุ่มเล็ก ๆ สีเหลืองอยู่ตรงกลาง เส้นประสาทสีขาว ไม้ยืนตัว ฝากรอบกลุ่มอันเรณูสีขาวบางใส

หมายเหตุ กล้วยไม้ชนิดนี้คล้ายกับ *Dendrobium kentrophyllum* Hook.f. ต่างกันที่ขนาดต้นและใบที่เล็กกว่าเล็กน้อย และลักษณะของปลายกลีบปาก รวมทั้งสีผนังด้านในของปลายคาง

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบระดับต่ำ บริเวณที่มีแสงแดดรำไร

45. ข้าวตอกปราจีน

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium oligophyllum* Gagnep.

ชื่อพ้อง: – *Dendrobium tixieri* Guillaumin

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 56 ข้าวตอกปราจีน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: ก้านใบอิงอาศัยขนาดเล็กลง เจริญทางข้าง กอเป็นกระจุก รากกิ่งอากาศ ลำลูกกล้วยเป็นแท่งกลม เรียว อวบน้ำ สีเขียว ยาวได้ถึง 10 ซม. ใบ เรียงสลับ รูปรีแกมขนาน สีเขียว สด กว้าง 0.7–1 ซม. ยาว 2.3–5 ซม. แผ่นใบโค้ง ปลายใบหยักลึกไม่เสมอกัน โคนใบเป็นกาบหุ้มต้น **ดอก** ออกที่ข้อตรงข้ามแผ่นใบที่ยังไม่ร่วง มีเพียง 1 ดอก ใบประดับดอกสีขาว ดอกกว้าง 1.3 ซม. ยาว 2 ซม. ดอกสีขาว ปลายกลีบสีเขียวอ่อน **กลีบเลี้ยงบน** รูปขอบขนาน ปลายเรียวแหลม กว้าง 0.45 ซม. ยาว 1 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ไม่สมมาตร ขนาดใกล้เคียงกับกลีบเลี้ยงบน **กลีบดอก** รูปรี กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.9 ซม. **กลีบปาก** ขนาดใหญ่ รูปคล้ายไวโอลิน กว้าง 1.5 ซม. ยาว 2 ซม. กลางกลีบปาก ช่วงโคน แต้มด้วยสีม่วง หูกลีบปากสีขาวครีมปลายมน มีเส้นสีขาวขนาดขวางมองเห็นชัดเจน กลาง ปลายกลีบปากหยักลึกและงอนลง เส้นสีขาวสั้นกว่ากลีบปากมาก ฝากรอบกลุ่มอับเรณูสีขาว จะงอยแหลมสีขาว ยื่นไปข้างหน้า ผนังเส้นเกสรด้านในแต้มด้วยจุดสีม่วง

ถิ่นที่อยู่: ก้านใบอิงอาศัย ในป่าดิบชื้น และป่าดิบเขาบนหินปูน บริเวณที่แสงรำไร

46. เอื้องขนหมู

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium pachyglossum* E.C.Paris & Rchb.f.

ชื่อพ้อง: – *Callista pachyglossa* (E.C.Paris & Rchb.f.) Kuntze

– *Conostalix pachyglossa* (E.C.Paris & Rchb.f.) Rauschert

– *Dendrobium abietinum* Ridl.

– *Dendrobium fallax* Guillaumin

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 57 เอื้องขนหมู

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัยหรือขึ้นบนหิน เจริญทางข้าง โคนลำลูกกล้วยอยู่ชิดติดกัน รูปทรงกระบอกสีเหลือง ยาวได้ถึง 50 ซม. ทั้งกาบใบและลำลูกกล้วยปกคลุมด้วยขนสีน้ำตาลดำ ใบเรียงสลับ คล้ายใบหญ้า กว้างได้ถึง 2.5 ซม. ยาว 10 ซม. ปลายใบเรียวแหลม **ช่อดอก** ออกที่ข้อ มีดอก 1 คู่ **ดอก** กว้าง 0.9 ซม. สีเขียวอ่อนถึงสีชมพูอ่อน พาดด้วยแถบสีน้ำตาลอมส้มหรือม่วงเข้ม ตลอดความยาว ก้านดอกย่อยสีน้ำตาลอมเขียว **กลีบเลี้ยงบน** รูปรี กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.4 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** กางออก ฐานกว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.4 ซม. **กลีบดอกรูปแถบ** ชี้ขึ้น กว้าง 0.1 ซม. ยาว 0.4 ซม. **กลีบปาก** สีเขียวอมเหลืองอ่อนแนบติดกับเส้าเกสร หูกลีบปากขนาดเล็กรูปสามเหลี่ยมปลายมน สีน้ำตาลอ่อนอมส้ม ตรงกลางมีสันนูน 2 สัน พาดจากฐานกลีบปากถึงฐานปลายกลีบปาก ปลายกลีบปากนูนขึ้น สีน้ำตาลอมส้มอ่อนตรงกลางไว้บุม เส้าเกสรสีขาว ฝากรอบกลุ่มอับริณสีขาว

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบได้ทั่วไปในป่าดิบชื้น บริเวณที่มีแสงแดดส่องถึง

47. เอื้องน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium pachyphyllum* (Kuntze) Bakh.f.

ชื่อพ้อง: – *Dendrobium borneense* Finet

ชื่ออื่น: เอื้องสองใบ

ภาพที่ 58 เอื้องน้อย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก เจริญทางข้าง รากฝอย ลำลูกกล้วยรูปกระสวย หรือรูปรี กว้าง 0.6–0.8 ซม. ยาว 2–5 ซม. ผิวเป็นสันและร่องตื้นๆตามยาว ใบ เกิดที่ยอด มี 2 ใบ รูปรี กว้าง 0.6–0.7 ซม. ยาว 1.5–3 ซม. แผ่นใบหนา มีร่องตื้นๆกลางใบ **ช่อดอก** ออกที่ยอด มี 1–2 ดอก กว้าง 1 ซม. ยาว 1.2–1.5 ซม. ก้านดอกย่อยเล็กมาก ดอกสีขาว มีแถบสีม่วงพาด พบได้ยากที่ ดอกมีสีขาวเกลี้ยง **กลีบเลี้ยงบน** ยาว 0.45 ซม. คางยาว 0.8–1.1 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** เชื่อมติดกัน เป็นถุง **กลีบปาก** ยาว 1 ซม. โคนเรียวแหลม กลางกลีบค่อนข้างไปทางปลายมีกลุ่มเนื้อเยื่อขนาดเล็กสี เหลือง หรือสีออกเขียว ผนังของฐานคางภายในมีต่อมน้ำหวาน ดอกบานมีกลิ่นหอม บานประมาณครึ่ง วัน

ถิ่นที่อยู่ กล้วยไม้อิงอาศัย ที่ระดับน้ำทะเลจนถึงประมาณ 1,500 เมตร

48. หวาย

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium pensile* Ridl.

ชื่อพ้อง: – *Grastidium pensile* (Ridl.) Rauschert

ชื่ออื่น: หวายย่อย

ภาพที่ 59 หวาย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง กอโปร่ง รากกิ่งอากาศ ไม่มีลำลูกกล้วย ต้นพอม ห้อยลง ยาว 120–150 ซม. ใบ เรียงสลับ รูปใบหอก กว้าง 2.25 ซม. ยาว 12.5 ซม. ปลายใบเว้าบวมไม่เสมอกัน โคนใบเป็นกาบหุ้มต้น แผ่นใบบางและบิดตัว **ช่อดอก** ออกที่ข้อตรงข้ามใบ มีหลายเกือบตลอดความยาวของต้น แต่ละช่อมี 2 ดอก บานพร้อมกันทุกช่อ โดยจะหันคางสัมพันธ์กัน มีกลิ่นหอมแรง ดอกสีเหลืองอ่อน โคนกลีบสีเหลืองอมเขียวอ่อน ดอกกว้าง 1.7 ซม. ยาว 2.5 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** รูปขอบขนาน ปลายเรียวแหลม โค้งงอน เป็นรูปตัว S กว้าง 0.25 ซม. ยาว 2 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ไม่สมมาตรโค้งตัวมาด้านหน้าเป็นรูปเคียว ฐานกว้าง 0.5 ซม. ยาว 1.8 ซม. ฐานด้านล่างเชื่อมกันด้านหลังของคาง **กลีบดอก** รูปแถบ โค้งกลับขึ้น ฐานกว้าง 0.15 ซม. ยาว 1.9 ซม. **กลีบปาก** เล็ก ยาว 0.8 ซม. ผิวด้านบนย่นขรุขระ ตรงกลางนูนคล้ายสันสี่เหลี่ยมแดงพาดจากฐานกลีบปาก จนถึงกลางปลายกลีบปาก หูกลีบปากตั้งขึ้น ปลายรูปสามเหลี่ยมเกือบแหลม ปลายกลีบปากรูปสามเหลี่ยม ม้วนลง ขอบไม่เรียบ เส้นประสาทสีขาว

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบตามริมลำธารในป่าดิบระดับต่ำ

49. เอื้องแปรงสีฟัน

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium secundum* (Blume) Lindl.

ชื่อพ้อง: – *Callista bursigera* (Lindl.) Kuntze

– *Callista secunda* (Blume) Kuntze

– *Dendrobium bursigerum* Lindl.

– *Dendrobium heterostigma* Rchb.f.

– *Pedilonum secundum* Blume

ชื่ออื่น: กีบแกะ คองเห่า เอื้องสีฟัน เอื้องหงอนไก่

ภาพที่ 60 เอื้องแปรงสีฟัน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง ลำลูกกล้วยทรงกระบอก อ้วน คดไปมา ยาวได้ถึง 100 ซม. เมื่อแก่จะทิ้งใบและเกิดร่อง ใบ เรียงสลับ รูปรี ปลายแหลมมน กว้าง 2-4 ซม. ยาว 6.5-10 ซม. แผ่นใบบาง เรียบ เป็นมัน **ช่อดอก** แบบช่อกระจุก เกิดที่ข้อใกล้ยอดหรือยอดของลำลูกกล้วยที่ทิ้งใบ มี 2-3 ช่อ อาจยาวได้ถึง 12 ซม. ดอกในช่อมีจำนวนมาก เรียงชิดติดกัน ชี้นขึ้นมองดู คล้ายแปรงสีฟัน **ดอก** กว้าง 0.6 ซม. ยาว 1.8 ซม. ดอกมีตั้งแต่สีชมพูถึงสีม่วงสด หายากที่ดอกจะเป็นสีขาว ก้านดอกย่อยสีเดียวกับดอก **กลีบเลี้ยง** รูปรี ปลายแหลมกว้าง 0.4 ซม. ยาว 0.7 ซม. **กลีบดอก** บาง รูปไข่กลับแกมรูปรีปลายแหลม กว้าง 0.2 ซม. ยาว 0.7 ซม. คางลักษณะเป็นงูโค้งไปข้างหน้า ยาว 0.7 ซม. **กลีบปาก** รูปช้อน ยาว 1 ซม. ฐานติดที่ปลายคาง สีขาว มีน้ำหวานใสอยู่ภายใน ปลายกลีบปากแหลม สีส้ม เส้นเกสรมีกลุ่มอับเรณูสีม่วงอ่อน

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบทั่วไป ที่ระดับน้ำทะเลจนถึงประมาณ 1,200 เมตร

50. มือชะนี

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium senile* E.C.Parish & Rchb.f.

ชื่อพ้อง: – *Callista senilis* (E.C.Parish & Rchb.f.) Kuntze

ชื่ออื่น: เอื้องนางชะนี เอื้องอีสุย ขนค่าง

(ที่มา: www.muangsiri.com-มิ.ย.2556)

ภาพที่ 61 มือชะนี

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางด้านข้าง ต้นเป็นลำรูปรี แบนเล็กน้อย กว้าง 1.2–1.8 ซม. ยาว 8–15 ซม. บริเวณข้อมักจะคอด มีขนยาวสีขาวนุ่ม ค่อนข้างหนาแน่นคลุมต้น มักจะมีการแตกแขนงทางด้านข้าง ทำให้ทั้งกอมีลักษณะคล้ายมือ ต้นแนบกับเปลือกไม้ ใบ รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 1.5 ซม. ยาว 6–8 ซม. เรียงสลับ แผ่นใบบางและอ่อน มีขนสีขาวคลุมทั้งสองด้านเช่นเดียวกับที่ลำต้น แต่ขนที่ใบมักจะกระจายห่างกว่าที่ต้น ทั้งใบก่อนออกดอก **ช่อดอก** สั้น เกิดใกล้ยอด มีช่อละ 1–2 ดอก ก้านดอกยาว 3–4 ซม. **ดอก** ขนาด 2.5–3 ซม. สีเหลืองเข้มเป็นมัน มีกลิ่นหอม **กลีบเลี้ยงและกลีบดอก** รูปรี มีขนาดใกล้เคียงกันแต่กลีบเลี้ยงคู่ข้างจะเรียวยาวกว่า **กลีบปาก** รูปไข่กลับ โคนกลีบสีเขียวมเหลืองมีเส้นสีน้ำตาลแดงพาดมาถึงกลางกลีบ กลางกลีบมีสีเขียว

ถิ่นที่อยู่: พบในป่าดิบแล้ง และป่าสนเขา ทางภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

51. เอื้องแผงโสภา

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium terminale* E.C.Parish & Rchb.f.

ชื่อพ้อง: – *Aporum terminale* (E.C.Parish & Rchb.f.) M.A.Clem.

– *Aporum verlaquii* (Costantin) Rauschert

– *Callista terminalis* (E.C.Parish & Rchb.f.) Kuntze

– *Dendrobium verlaquii* Costantin

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 62 เอื้องแผงโสภา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก เจริญทางด้านข้าง ไม่มีลำลูกกล้วย ต้นพอมเล็ก มีโคนกาบใบหุ้มตลอด ยาว 10–12 ซม. ส่วนกว้างรวมใบทั้ง 2 ข้าง 1.5–2 ซม. ขึ้นเป็นกอ ทอดเอนหรือห้อยลง ใบ รูปใบมีด หนา อวบน้ำ กว้าง 0.5–0.7 ซม. ยาว 1–1.5 ซม. ปลายแหลม เรียงตัวทแยงชิดกันใบต่อใบ สลับซ้ายขวา สีเขียวเข้ม หรือเขียวอมน้ำตาล หรือเขียวอมม่วง ดอก เกิดที่ยอดเป็นกระจุก บานครั้งละ 1–3 ดอก กว้าง 6–7 มม. ยาว 8–10 มม. ก้านดอกยาวประมาณ 0.5 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอก มีสีขาวอมม่วง กลีบปาก รูปแถบ มีแถบสีเหลืองอ่อนพาดตามยาว ปลายกลีบเว้าแยกออกเป็น 2 แฉก มีหูปากตั้งชัน เส้าเกสรสั้น แต่โคนยืดยาว และเชื่อมกับโคนกลีบเลี้ยงคู่ข้างจนเป็นคางดอก มีฝากรอบ กลุ่มเรณูมี 4 กลุ่ม

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบทั่วไปตามป่าดิบชื้น

52. เอื้องตอติเล

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dendrobium tortile* Lindl.

ชื่อพ้อง: – *Dendrobium dartoisianum* De Wild.

– *Dendrobium haniffii* Ridl. ex Burkill

ชื่ออื่น: เอื้องไม้ตั้ง เอื้องตีนนก เอื้องเค้กกัว

ภาพที่ 63 เอื้องตอติเล

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญด้านข้าง ลำลูกกล้วยยาวรี กว้าง 1.2–1.6 ซม. ยาว 15–30 ซม. โคนเรียวยาวเล็กคล้ายก้าน ตรงกลางลำป่องพองและปลายสอบ ช่วงกลางแบนเล็กน้อย ผิวแห้งเป็นร่อง มีกาบใบแห้งติดอยู่ ขึ้นชิดกันเป็นกอ ใบ รูปขอบขนานแกมรูปรี กว้าง 2 ซม. ยาว 8–10 ซม. เรียงสลับเกือบตลอดต้น ปลายใบหยักเว้าตื้น แผ่นใบค่อนข้างบางแต่เหนียว ทั้งใบในต้นแก่ **ช่อดอก** เกิดตามข้อ จากช่วงกลางต้นขึ้นไป ก้านช่อดอก มี 3–6 ดอก ก้านดอกยาว 4–6 ซม. **ดอก** สีม่วงอ่อน ไลโทนสีเข้มขึ้นสู่ปลายกลีบ ขนาดดอก 4–4.5 ซม. **กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคู่ข้าง** คล้ายกัน ขอบเป็นคลื่นและบิดพลิกพลิ้ว **กลีบปาก** มีขนทั้งสองด้าน ดอกบานทนประมาณ 1 สัปดาห์ หรือนานกว่า

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้นที่มีแสงแดดค่อนข้างจัด

53. สิกุนคล

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dienia ophrydis* (J.König) Seidenf.

ชื่อพ้อง: – *Dienia congesta* Lindl.

– *Microstylis congesta* (Lindl.) Rchb.f

– *Microstylis latifolia* (Sm.) J.J.Sm.

ชื่ออื่น: เปราะนกกุ่ม

ภาพที่ 64 สิกุนคล

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้ายไม้ดิน เจริญทางข้าง ต้นอวบน้ำ แต่ละต้นมี 4–7 ใบ ใบ เรียงเวียนสลับ รูปรีแกมหอกกลับ กว้าง 3–7 ซม. ยาว 10–20 ซม. ปลายใบเรียวแหลม แผ่นใบบาง มีรอยพับจีบตามยาว โคนใบเป็นกาบหุ้มต้น สีม่วง **ช่อดอก** ออกที่ยอด ยาวได้ถึง 25 ซม. ดอกในช่อแน่น เกิดจากกลางช่อขึ้นไป ดอกทยอยบานจากโคนสู่ปลาย ใบประดับเรียวแหลม **ดอก** สีม่วงสด กว้าง 0.4 ซม. ยาว 0.6 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** รูปไข่กลับแกมขอบขนาน กว้าง 0.1 ซม. ยาว 0.3 ซม. โค้งไปข้างหน้า **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** รูปรี กว้าง 0.2 ซม. ยาว 0.3 ซม. โค้งลงแนบติดกับกลีบปาก กลางกลีบเป็นร่องตลอดความยาวกลีบ **กลีบดอก** รูปแถบแกมออกข้าง กว้างไม่ถึง 0.1 ซม. ยาว 0.3 ซม. **กลีบปาก** สีม่วงเข้ม กว้างและยาว 0.2 ซม. หูกลีบปากห่อตัวตั้งขึ้น กลางกลีบขรุขระ ปลายกลีบเป็นติ่งมน ฐานติ่งหนาสีม่วงอ่อน เส้นแวงสีม่วงเข้ม ฝาครอบกลุ่มอับเรณูสีขาว กลุ่มอับเรณูสี่เหลี่ยม

หมายเหตุ กล้ายไม้ชนิดนี้มีหลายสี เช่น เหลืองหรืออมน้ำตาล ส้ม แดง หรือม่วงแดง ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ

ถิ่นที่อยู่: กล้ายไม้ดิน พบได้ทั่วไปในป่าดิบ

54. กล้วยปลวก

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Epipogium roseum* (D.Don) Lindl.

ชื่อพ้อง: -*Ceratopsis rosea* (D.Don) Lindl.

- *Epipogium africanus* Schltr.
- *Epipogium guilfoylii* F.Muell.
- *Galera kusukusensis* Hayata
- *Galera nutans* Blume
- *Gastrodia schinziana* Kraenzl.
- *Limodorum roseum* D.Don
- *Podanthera pallida* Wight
- *Stereosandra schinziana* (Kraenzl.) Garay

ชื่ออื่น:

ภาพที่ 65 กล้วยปลวก

ที่มา: www.doonokthai.com

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้กินซาก มีเหง้าแบบหัวเผือก รูปรี กว้างได้ถึง 3.5 ซม. และยาวได้ถึง 5 ซม. ทอดยาวตามแนวนอนอยู่ใต้ดิน ลำต้น ตั้งตรง โผล่พ้นดิน สูงได้ถึง 40 ซม. มีสีน้ำตาลตรงฐาน สูงขึ้นมาสีขาวหม่น มีใบที่ลดรูปเป็นกาบหุ้ม ไม่มีคลอโรฟิลล์ ช่อดอก ออกที่ยอด ยาวได้ถึง 20 ซม. ดอกสีขาว กลีบเลี้ยงและกลีบดอก เป็นรูปแถบ แคบ ยาว 1 ซม. กลีบปากยาวเท่ากัน แต่กว้างกว่าเล็กน้อย มักประดับด้วยจุดสีม่วงอ่อนๆ ดอกบานเต็มที่กว้าง 0.8 ซม.

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้กินซาก พบตามพื้นที่ที่มีการทับถมของอินทรีย์วัตถุภายใต้ร่มเงา ในป่าที่มีความชื้นสูง ใกล้ลำน้ำห้วยลำธาร

55. อินจัน

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Eria biflora* Griff.

ชื่อพ้อง: – *Cylindrolobus biflorus* (Griff.) Rauschert

– *Eria choneana* Kraenzl.

– *Eria dacrydium* Gagnep.

– *Pinalia biflora* (Griff.) Kuntze

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 66 อินจัน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กิ่งย้อยไม่อิงอาศัย เจริญทางข้าง กอโปร่ง โคนเป็นกระจุกแน่น รากกิ่งอากาศ กลมตรงโคนแบนและกว้างออกตรงปลาย ใบ เรียงสลับที่ยอด มี 3–5 ใบ รูปขอบขนานแกมรูปรี กว้าง 1.3–1.8 ซม. ปลายใบหยักเว้าไม่เสมอกัน **ช่อดอก** ออกตรงข้อ ดอกในช่อมี 1 คู่ หันคางเข้าหากัน **ดอก** สีเหลืองอ่อน กลิ่นหอม กว้าง 0.8 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** รูปสามเหลี่ยม ปลายมนฐาน กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.7 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** โค้งไปข้างหน้ามีขนาดใหญ่กว่ากลีบเลี้ยงบนเล็กน้อย **กลีบดอก** รูปแถบ ปลายมน สีเหลืองอ่อน กว้าง 0.2 ซม. ยาว 0.65 ซม. **กลีบปาก** โค้ง โคนกลีบติดกับส่วนฐานเส้าเกสรคล้ายบานพับ ยาว 0.4 ซม. ไม่มีหูกลิบแต่มีขนละเอียดที่ขอบกลีบ บนกลีบมีสันหนาเรียบ 2 สัน พาดจากโคนกลีบปากสู่ฐานปลายกลีบปากและมีขนละเอียดปกคลุม ปลายกลีบปากแหลม กลางกลีบมีสันสั้น ๆ 1 สัน เส้าเกสรสั้น

ถิ่นที่อยู่: กิ่งย้อยไม่อิงอาศัยพบในป่าดิบชื้น บริเวณที่มีแสงแดดรำไร

56. เอื้องช่องวงช้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Eria densa* Ridl.ชื่อพ้อง: – *Urostachya densa* (Ridl.) Rauschert

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 67 เอื้องช่องวงช้าง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้ายไม้อิงอาศัย เจริญทางช้าง ขนาดใหญ่ กอเป็นกระจุก รากกิ่งอากาศ ลำลูกกล้ายอวบน้ำ รูปทรงกระบอกแบนเล็กน้อย เส้นผ่านศูนย์กลาง 2–3 ซม. ยาวได้ถึง 30 ซม. ใบรูปขอบขนานแกมใบหอก 3–6 ใบ กว้าง 4–5 ซม. ยาวได้ถึง 35 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบเป็นกาบขนาดใหญ่ **ช่อดอก** ออกตรงข้ามใบ 2–3 ช่อ ในแนวระนาบ ปลายช่อโค้งลง ยาว 10–17 ซม. ดอกบานทน หยอยบานจากโคนสู่ปลายช่อ กลิ่นหอม ใบประดับดอกสีเหลืองอมน้ำตาลอ่อน รูปไข่ พับกลับ **ดอก** กว้างและยาว 0.8 ซม. สีขาว หรือชมพูอ่อน **กลีบเลี้ยงบน** รูปไข่ กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.5 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ฐานกว้างกว่าเล็กน้อย **กลีบดอก** รูปรีแกมขอบขนาน กว้าง 0.2 ซม. ยาว 0.4 ซม. **กลีบปาก** รูปรางคล้ายพัด กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.4 ซม. หูกลีบปากเรียวแหลม อยู่ลึกแนบติดฐานเส้าเกสรด้านล่าง ยอดเกสรเพศเมียและฝากรอบกลุ่มอับเรณูสีม่วงอมแดง

ถิ่นที่อยู่: กล้ายไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้นทางภาคใต้ ระดับความสูง 800–1,800 เมตร จากระดับน้ำทะเล

57. -

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Eria floribunda* Lindl.

ชื่อพ้อง: – *Eria euryantha* Schltr.

– *Eria giungii* Guillaumin

– *Eria leucostachya* Lindl.

– *Eria subaliens* Gagnep.

– *Pinalia floribunda* (Lindl.) Kuntze

– *Urostachya euryantha* (Schltr.) Brieger

– *Urostachya floribunda* (Lindl.) Brieger

ชื่ออื่น: –

ภาพที่ 68 *Eria floribunda*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้ายไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง รากฝอย ต้นเป็นลำลูกกล้วยทรงกระบอก สีน้ำตาลแดง ยาว 30 ซม. หรือมากกว่า ใบ เรียงสลับ รูปขอบขนานแกมรูปรี ปลายแหลม ใบมีหลายรูปร่างและขนาดโดยทั่วไปกว้าง 1.8–3.5 ซม. ยาว 12–30 ซม. ช่อดอกแบบช่อกระจุก ออกที่ข้อ ต้นหนึ่งอาจมีช่อดอกได้ถึง 6 ช่อ บานพร้อม ๆ กัน ช่อดอกห้อยลงยาว 10–20 ซม. ช่อหนึ่งๆอาจมีถึง 80 ดอก ดอกบานมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ใบประดับดอกสีน้ำตาลเข้ม แหลมและพับกลับ ดอก สีขาว กว้างและยาว 0.7 ซม. กลีบด้านนอกมีขนสีน้ำตาลอ่อน กลีบเลี้ยงบน รูปรี ปลายแหลม กว้าง 0.3 ซม. ยาว 0.4 ซม. กลีบเลี้ยงคู่ข้าง กว้างและยาว 0.35 ซม. กลีบดอก รูปรี ปลายเรียวแหลม กว้าง 0.2 ซม. ยาว 0.3 ซม. กลีบปาก คล้ายรูปช้อน ยาว 0.4 ซม. หูกลีบปากบางใส ขอบซี่ตั้งขึ้น สีม่วง ปลายเส้าเกสร ยอดเกสรเพศเมีย และฝากรอบกลุ่มอับเรณูสีม่วงเข้ม กลุ่มอับเรณูสีเหลือง

ถิ่นที่อยู่ กล้ายไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้นระดับต่ำ และป่าดิบเขา ตั้งแต่ความสูง 500–1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

58. เสวตสุกรี

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Eria javanica* (Sw.) Blume

ชื่อพ้อง: – *Callista perakensis* (Hook.f.) Kuntze

– *Dendrobium javanicum* Sw.

– *Dendrobium perakense* Hook.f.

– *Dendrolirium rugosum* Blume

– *Eria cochleata* Lindl.

ชื่ออื่น: เอื้องดาวเรียง

ภาพที่ 69 เสวตสุกรี

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางด้านข้าง ต้นขึ้นชิดเป็นกอ ลำลูกกล้วยรูปไข่ เป็นสันเหมือนผลวบ กว้าง 2–2.5 ซม. ยาว 3–5 ซม. มีโคนกาบใบคลุมตลอด ใบ ขนาดใหญ่ มี 2 ใบ รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 3–4 ซม. ยาว 20–25 ซม. แผ่นใบค่อนข้างบางและอ่อน มีแนวพับ จีบตามยาว ใบอื่นๆขนาดเล็ก หรือลดรูปเหลือคล้ายกาบใบ **ช่อดอก** เกิดใกล้ยอด เป็นช่อตรงหรือโค้ง ทอดเอน หรือห้อยลง ยาว 20–30 ซม. ดอกในช่อโปร่ง เรียงเวียน กระจายเป็นระยะๆจากโคนไปถึงปลายช่อ บานจากโคนสู่ปลายช่อ **กลีบเลี้ยงและกลีบดอก** สีขาว แยกเป็นอิสระ ก้านดอกยาว 1–5 ซม. ขนาดดอก 3–4 ซม. **กลีบปาก** อาจมีขีดหรือแถบสีม่วงแดง กลิ่นหอมอ่อน ๆ กลุ่มเรณูมี 8 อัน แยกเป็น 2 ชุด ชุดละ 4 อัน ไม่มีก้านและแป้นก้านกลุ่มเรณู

ถิ่นที่อยู่: กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้นทางภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้

59. เอื้องบายศรี

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Eria lasiopetala* (Willd.) Omerod

ชื่อพ้อง: – *Aerides lasiopetala* Willd.

– *Dendrobium pubescens* Hook.

– *Dendrorhizum albidotomentosum* Blume

– *Eria albidotomentosa* (Blume) Lindl.

– *Eria lanata* Griff.

– *Eria pubescens* (Hook.) Lindl. ex Loudon

ชื่ออื่น: เอื้องคำหิน นิมมานรดี

ภาพที่ 70 เอื้องบายศรี

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: กล้ายไม้อิงอาศัย เจริญทางข้าง รากฝอย เหนียว แข็ง ต้นเป็นเหง้าแข็ง ทอดยาว ลำลูกกล้วยรูปไข่เบี้ยวแบนเล็กน้อย กว้าง 2–4 ซม. ยาว 5–7 ซม. แต่ละลำลูกกล้วยจะมี 3–4 ใบ ใบ เรียงสลับ รูปใบหอกกลับแกมรูปไข่ หรือรูปขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนใบเป็นกาบหุ้ม รอบลำลูกกล้วย แผ่นใบหนาโค้ง กว้าง 2–5 ซม. ยาว 20–30 ซม. **ช่อดอก** แบบช่อกระจุก ยาว 15–30 ซม. **ดอก** มีกลิ่นฉุน กว้าง 2.8 ซม. ยาว 2.4 ซม. **กลีบเลี้ยงบน** สีเขียวอ่อน รูปใบหอก ปลายมน กว้าง 0.6 ซม. ยาว 1.6 ซม. **กลีบเลี้ยงคู่ข้าง** ด้านในตรงบริเวณปลายคางมีสีม่วงแต้ม ทางด้านนอกมีขนสั้นนุ่มสีขาวปกคลุม **กลีบดอก** รูปใบหอก สีเขียวอ่อน กว้าง 0.3 ซม. ยาว 1.2 ซม. ทั้งกลีบดอก และกลีบเลี้ยงเมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเขียวออกเหลือง คางยาว 0.5 ซม. **กลีบปาก** รูปช้อนหนา เคลื่อนไหวได้ ยาว 1.5 ซม. กลีบปากส่วนโคนสีขาว หูกลีบปากสีขาวหรือม่วง ปลายกลีบปากรูปครึ่งวงกลม สีม่วง ขอบไม่เรียบ ปลายเว้าบวม กลางปลายกลีบปากมีสันนูนสีขาวรูปตัววี

ถิ่นที่อยู่: กล้ายไม้อิงอาศัย บางครั้งขึ้นบนหิน พบในป่าดิบชื้น ที่แสงแดดค่อนข้างจัด